

## รายงานการสนับสนุนการฟื้นฟูหมู่บ้านที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ ของเครือข่ายองค์กรชุมชนลุ่มน้ำสาละวิน

ในช่วงต้นเดือนสิงหาคมที่ผ่านมาหลังจากมีพายุฝนพัดผ่านเข้ามาในประเทศไทย ทำให้เกิดภัยพิบัติในหลายจังหวัด ซึ่งในอำเภอสบเมยและอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ก็เป็นแห่งหนึ่งที่ได้รับผลกระทบ โดยภายหลังจากที่ฝนตกติดต่อกันเป็นเวลาหลายวันทำให้เกิดเหตุน้ำป่าไหลหลากดินโคลนถล่ม บ้านแม่สามแลบ บ้านห้วยกองเก่า บ้านปู่ทา บ้านห้วยแห้ง บ้านสบเมย ตำบลแม่สามแลบ อำเภอสบเมยและบ้านท่าตางบ้านแม่ป้อ ตำบลแม่ขาม อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ทำให้มีผู้เสียชีวิตและบ้านเรือนทรัพย์สินเสียหาย สูญเสียที่ดินที่อยู่อาศัยที่ดินทำกินระบบเหมืองฝายได้รับผลกระทบ สาธารณูปโภคเสียหายทั้งถนน สะพาน น้ำประปาภูเขา

นอกจากนี้ถนนถูกดินโคลนพังเสียหาย ทำให้การติดต่อและรับความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นไปอย่างยากลำบาก โดยเฉพาะถนนที่เชื่อมระหว่างบ้านแม่สามแลบและ อ.แม่สะเรียง ซึ่งถูกดินโคลนทับหลายสิบจุด การเข้าสู่พื้นที่ประสบภัยเป็นไปอย่างยากลำบาก

อย่างไรก็ตามภายหลังจากเกิดเหตุ ชาวบ้านได้รวมกลุ่มกันช่วยเหลือกันและสำรวจความเสียหายซึ่งมีผลสำรวจพอสรุปได้ดังนี้



สรุปข้อมูลของหมู่บ้านในเครือข่ายองค์กรชุมชนลุ่มน้ำสาละวิน ที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ  
(ตำบลแม่สามแลบ อำเภอสบเมยและตำบลแม่ยวม อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน)

| ลำดับ | ชื่อหมู่บ้าน | จำนวน<br>หลังคา<br>เรือน | บ้านเสียหาย  |             |               | คน  |         | ประ<br>ปา  | ที่นา   |       | ฝาย | เหมือง | ถนน | โรง<br>เรียน | สัตว์<br>เลี้ยง | หมายเหตุ                    |
|-------|--------------|--------------------------|--------------|-------------|---------------|-----|---------|------------|---------|-------|-----|--------|-----|--------------|-----------------|-----------------------------|
|       |              |                          | ทั้ง<br>หลัง | บาง<br>ส่วน | จุด<br>เสี่ยง | ตาย | บาดเจ็บ |            | เสียหาย |       |     |        |     |              |                 |                             |
|       |              |                          |              |             |               |     |         |            | ผืน     | ไร่   |     |        |     |              |                 |                             |
| 1.    | บ.แม่สามแลบ  | 342                      | 16           | 17          | 82            | -   | -       | 8 กม.      | -       |       | 1   | 1      | ขาด | -            | -               |                             |
| 2     | บ.ห้วยกองก่อ | 71                       | 3            | 2           | 9             | -   | -       | 2.5<br>กม. | 4 ผืน   | 15ไร่ | 4   | 4      | ขาด | 1            | -               | สะพานพัง<br>สวน 5 ผืน 6 ไร่ |
| 3     | บ.ปู่ทา      | 59                       | 11           | -           | -             | 8   | 12      |            | 12ผืน   |       | 12  | 10     | ขาด | 8            | 8               | กำลังตามข้อ<br>มูลจำนวนไร่  |
| 4     | บ.ห้วยแห้ง   | 75                       | -            | -           | 2             | -   | -       |            | 8 ผืน   | 13ไร่ | 3   | 2      | ขาด | ครัว<br>ร.ร. | -               | ไร่ 1 ผืน 5 ไร่             |
| 5     | บ.สบเมย      | 132                      | -            | -           | 37            | -   | -       |            | 9 ผืน   | 33ไร่ | 5   | 5      | -   | -            | -               |                             |
| 6     | บ.ท่าคาฝั่ง  | 102                      | -            | -           | -             | -   | -       | 2กม.       | 22ผืน   | 35ไร่ | 22  | 8      | ขาด | -            | -               |                             |
| 7     | บ.แม่ป่อ     | 38                       | -            | -           | -             | -   | -       | 30 ม,      | 10ผืน   | 16ไร่ | 10  | 6      | ขาด | -            | -               |                             |
|       | รวม          | 819                      | 29           | 21          | 120           | 8   | 12      | 12.8       | 65      | 112   | 57  | 36     |     | 8            | 8               |                             |

กรณีบ้านถูกน้ำพัดพาทั้งหลัง และ เสียหายบางส่วน เฉพาะหน้าได้มีการย้ายมาอยู่ต้น บางส่วนไปอาศัยอยู่กับญาติ บางส่วนที่ยังพอมีไม้กระชอมแซมและปลูกอาศัยในที่ดินที่ยังว่างเปล่า ส่วนบ้านที่อยู่ในจุดเสี่ยงดินสไลด์หากฝนตกหนักอีก มีโอกาสที่ดินและบ้านจะถล่มไม่สามารถอยู่ในที่เดิมได้ มีความจำเป็นต้องหาที่ดินเพื่อสร้างที่อยู่อาศัยใหม่ ซึ่งทั้งหมดนี้จะต้องมีกระบวนการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อหาที่ดินรองรับ



ในกรณีระบบน้ำประปาภูเขาได้รับความเสียหาย ทำให้ขาดน้ำอุปโภคและบริโภค ซึ่งในขณะนี้แก้ปัญหาเฉพาะหน้า โดยต่างคนต่างใช้น้ำจากจุดที่ยังพอมีน้ำอยู่ซึ่งมีทั้งใกล้และไกลจากหมู่บ้าน หรือบางคนต้องใช้น้ำจากลำห้วยซึ่งขุ่นข้นมาก จึงมีความจำเป็นต้องแก้ปัญหาอย่างเร่งด่วน



ส่วนกรณีหมู่บ้านที่ไร่นาเหมืองฝาย เสียหายซึ่งจะต้องมีการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเพื่อนำน้ำมาหล่อเลี้ยงต้นข้าวและระยะยาวเพื่อฟื้นฟูลำเหมืองให้สามารถจ่ายน้ำทำการผลิตได้เหมือนเดิม



สำหรับการดำเนินการภายหลังเกิดภัยพิบัติเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในเบื้องต้น คณะกรรมการ  
เครือข่ายและคณะกรรมการหมู่บ้านได้มีการดำเนินงาน ดังนี้

1. มีการสำรวจความเสียหายเบื้องต้น
2. มีการจัดตั้งศูนย์ประสานงานและคณะกรรมการศูนย์ ที่บ้านแม่สามแลบ โดยมีการ  
ประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเข้าไปช่วยเหลือ เนื่องจากเส้นทางถูกตัดขาด  
และระดมข้าวสาร อาหาร น้ำดื่ม เครื่องครัวเครื่องใช้สอยที่จำเป็น เพื่อบรรเทาความ  
เดือดร้อนเฉพาะหน้า โดยศูนย์ประสานงานบ้านแม่สามแลบ เป็นจุดกระจายสิ่งของการ  
ช่วยเหลือไปสู่หมู่บ้านในเครือข่ายที่ได้รับความเสียหายอย่างหนัก



3. จัดหาผ้าเต็นท์เพื่อให้ผู้ที่ไร้ที่อยู่บ้านพึ่งพิงทั้งหมดมาใช้เป็นที่อาศัยชั่วคราว รวมทั้งจัดหา  
อุปกรณ์ซ่อมแซมบ้าน



#### 4. ประชุมชาวบ้านและคณะกรรมการ เพื่อสรุปปัญหาและแนวทางแก้ไข



##### ซึ่งในแต่ละหมู่บ้านมีการดำเนินงานฟื้นฟูต่อเนื่องดังนี้

- 1) บ้านแม่สามแลบและบ้านห้วยกองเก่า ซึ่งอยู่ในหมู่เดียวกันคือหมู่ 1 ได้จัดตั้งคณะกรรมการแก้ปัญหาที่อยู่อาศัย มีการสำรวจข้อมูลครอบครัวที่บ้านเสียหายและพื้นที่ที่จะสร้างที่อยู่อาศัยใหม่เพื่อรองรับผู้ได้รับผลกระทบดังกล่าว โดยกลุ่มแรกที่บ้านพังทั้งหลังและเสียหายบางส่วน จำนวน 32 หลัง ได้มีการสำรวจพื้นที่ที่จะรองรับซึ่งจะต้องขออนุญาตหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่อยู่ในเขตป่าสงวนและเขตอุทยาน โดยในระหว่างที่มีการดำเนินเรื่องขออนุญาตใช้ที่ดินได้เข้าไปปรับปรุงแบ่งแปลง และได้มีการจับสลากผู้ที่จะเข้าไปอยู่แล้ว รวมทั้งแต่ละครอบครัวได้ร่วมกันบริจาคหลังละ 500 บาท เพื่อเป็นกองทุนเริ่มต้นในการสร้างที่อยู่อาศัยใหม่



นอกจากนั้นได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการฟื้นฟูระบบน้ำประปา โดยได้มีการสำรวจความเสียหายและอุปกรณ์ที่ยังสามารถนำกลับมาใช้ได้และส่วนที่จะต้องจัดหาเพื่อซ่อมแซมให้สามารถใช้งานได้อย่างเร่งด่วนเนื่องจากน้ำเป็นปัจจัยที่สำคัญ ซึ่งจากการสำรวจจะต้องใช้งบประมาณทั้งหมดประมาณ 200,000 บาท อย่างไรก็ตามชุมชนได้ร่วมกันบริจาคและได้รับบสนันสนุนจากองค์กรต่างๆ ทำให้เริ่มต่อน้ำในจุดที่สำคัญบางแห่งได้บ้างแล้ว และหากได้รับบสนันสนุนอีกก็จะดำเนินการต่อเนื่องไป

- 2) บ้านสบเมย ได้เริ่มฟื้นฟูระบบเหมืองฝาย โดยชาวบ้านได้ร่วมกัน ขุดลำเหมืองบางแห่งต้องใช้ท่อดึงน้ำเข้าสู่ไร่นา เพื่อให้มีน้ำหล่อเลี้ยงนาข้าวให้เติบโต อย่างไรก็ตามสามารถกู้ระบบเหมืองฝายได้เพียงส่วนหนึ่ง ส่วนที่เหลือไม่สามารถกู้คืนได้ต้องใช้เครื่องมือและเครื่องจักรขนาดใหญ่
- 3) บ้านท่าต่าฝั้งและบ้านแม่ป่อ ซึ่งอยู่ในเขตหมู่ 4 ด้วยกัน ได้ฟื้นฟูซ่อมแซมระบบน้ำประปาภูเขา รวมทั้งฟื้นฟูเหมืองฝาย ซึ่งเสียไม่มากเท่าสบเมยชาวบ้านช่วยกันทำสามารถใช้งานได้แล้ว
- 4) บ้านปูกา ซึ่งเป็นบ้านที่ได้รับความเสียหายมากหมู่บ้านหนึ่ง โดยมีผู้เสียชีวิต 7 คนและสูญหาย 1 คน บ้านพังทั้งหมด 11 หลัง แต่อย่างไรก็ตามบ้านทั้งหมดถือว่าอยู่ในจุดเสี่ยง จึงจำเป็นต้องย้ายทั้งหมด 59 หลัง สำหรับที่ดินใหม่ชาวบ้าน 5 รายได้บริจาคที่ดินทำกินเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยรองรับทุกคนครบถ้วนในหมู่บ้าน ปัจจุบันได้สร้างบ้านชั่วคราวแล้ว 55 หลัง ส่วนที่เหลือกำลังขออนุญาตจากบ้านเดิมมาสร้างใหม่



อย่างไรก็ตามสำหรับ 7 บ้านหมู่บ้านดังกล่าว ถึงแม้จะเป็นชุมชนดั้งเดิมที่อยู่มานาน แต่เนื่องจากอยู่ตะเข็บชายแดนและเส้นทางสัญจรไปมาค่อนข้างลำบาก หลายแห่งต้องเดินทางโดยเรือ ประกอบกับส่วนใหญ่เป็นชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง และกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เช่น มุสลิม ไทใหญ่ และส่วนหนึ่งไม่มีสัญชาติไทย มีปัญหาสถานะบุคคลทำให้ความช่วยเหลือจากภาครัฐเป็นไปอย่างจำกัด อีกทั้งอยู่ในเขตอุทยานประกาศทับที่ ทำให้มีปัญหาคความมั่นคงในที่ดินที่อยู่อาศัย ดังนั้นการหาที่ดินใหม่ในพื้นที่ดังกล่าวจะต้องได้รับอนุญาตจากอุทยานและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงต้องใช้เวลาในการประสานหน่วยงานดังกล่าว

**สิ่งที่หมู่บ้านยังต้องการความช่วยเหลือเพิ่มเติมอีก คือ**

- ข้าวสาร อาหารแห้ง
- อุปกรณ์ต่อน้ำประปาภูเขา
- วัสดุสร้างบ้าน

ส่วนสำหรับการฟื้นฟูระยะยาวทุกหมู่บ้านกำลังทำแผนร่วมกับหน่วยงานที่เข้าไปช่วยเหลือ สนับสนุนกระบวนการฟื้นฟู โดยชุมชนหมู่บ้านเป็นแกนหลัก

สำหรับโครงการฟื้นฟูวิถีชีวิตและเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติโดยชุมชนเป็นแกนหลัก ความร่วมมือโดยมูลนิธิชุมชนไท และ สสส. ได้เข้าไปให้การช่วยเหลือสนับสนุนเครือข่ายองค์กรชุมชนกลุ่ม

น้ำสละวิน ซึ่งในสถานการณ์เร่งด่วนเฉพาะหน้า คือการสนับสนุนศูนย์ประสานงานหมู่บ้าน เรื่องข้าวสารอาหารแห้ง อุปกรณ์ที่อยู่อาศัยชั่วคราว การฟื้นฟูระบบเหมืองฝายและระบบน้ำประปา ทำให้ชุมชนหมู่บ้านสามารถลุกขึ้นเดินหน้าแก้ปัญหาเร่งด่วนและทำแผนการฟื้นฟูระยะยาวด้วยตนเองต่อไป

---